

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економічної кібернетики та інформаційних технологій

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)

“ ” _ 201 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 0.51 Економіка
за магістерською програмою професійного спрямування
Економіко-математичне моделювання**

на тему: **«Моделювання впливу системи публічних закупівель
ProZorro на поведінку економічних суб'єктів»**

Виконавець:

Студентка Факультету менеджменту,
обліку та інформаційних технологій
Никитюк Катерина Сергіївна

- /підпис/

Науковий керівник:

доктор економічних наук, професор
Меджибовська Наталія Семенівна

- /підпис/

ОДЕСА – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧІВ В ЕКОНОМІЧНИХ МОДЕЛЯХ	6
1.1. Особливості та цілі поведінки споживачів.....	6
1.2. Моделі купівельної поведінки на ринку B2B.....	11
РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ PROZORRO	30
2.1. Аналіз публічних закупівель в Україні.....	30
2.2. Огляд та вивчення модулю аналітики системи ProZorro.....	37
2.3. Основні переваги застосування системи публічних закупівель в Україні.....	42
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ PROZORRO НА ПОВЕДІНКУ ЕКОНОМІЧНИХ СУБ'ЄКТІВ НА ПРИКЛАДІ СТОРОНИ ЗАМОВНИКА	45
3.1. Механізм здійснення закупівель в установах державного сектору..	45
3.2. Аналіз здійснення закупівель в установі освіти Одеському національному економічному університеті.....	58
3.3. Побудова регресійної моделі та виявлення залежності впливу системи публічних закупівель ProZorro на поведінку економічних суб'єктів.....	63
ВИСНОВКИ	71
Список використаних джерел	73
Додатки	78

ВСТУП

На сьогоднішній день сфера інформаційних технологій та електронних послуг активно розвивається. Державні установи та підприємства все більше використовують електронні системи для ефективного, безпечного та прозорого управління своїми закупівлями і витратою коштів. На місце паперових документів приходять використання електронного обміну і зберігання даних, що сприяє підвищенню точності та прозорості. Усе наведене вище визначає **актуальність** теми роботи за даною проблематикою.

Держава є найбільшим ринковим агентом, який здійснює закупівлі товарів та послуг. При недостатньому контролі за здійсненням операцій закупівель кошти можуть витрачатися неефективно і не за цільовим призначенням, що актуалізує проблему ефективного і прозорого використання коштів державного бюджету. Для держави та підприємств відкритість та прозорість інформації має велике значення, завдяки чому росте рівень взаємодії між державою і приватним бізнесом.

Проблеми функціонування ринку державних закупівель досліджували у своїх наукових працях такі вітчизняні та зарубіжні фахівці, як М. Вишневський, В. Карасева, З. Максименко, Р. Малан, О. Пономаренко, Н. Несторович, В. Малочка, Т. Уислон. Значний вклад у розвиток державних закупівель внесли активісти електронних закупівель проекту ProZorro М. Нефьодов, О. Стародубцев, К. Гуцалова, Ю. Бугай, А. Кучеренко, Н. Бігун, Т. Урджумелашвілі, Д. Шимків, Н. Абесадзе, Д. Марганія та ін. За останні роки детальні дослідження сутності та функціонування сучасного ринку державних закупівель проводили такі українські науковці, як А.П.Кулак [1], О.І.Міняйло, А.М.Костенко [2], Є.О.Романенко, Р. Г. Щокін [3], Н. С. Меджибовська [4].

Мета кваліфікаційної роботи – дослідження впливу системи публічних закупівель ProZorro на поведінку споживача на прикладі вищих навчальних закладів.

Для досягнення поставленої в роботі мети необхідно вирішити такі завдання:

- 1) розкрити особливості та специфіку державних закупівель в Україні;
- 2) дослідити значення відкритості інформації в процесі закупівель;
- 3) оцінити можливості Публічного модулю аналітики системи ProZorro;
- 4) проаналізувати динаміку закупівель за останні роки;
- 5) вивчити моделі поведінки споживачів на ринку товарів та послуг;
- 6) провести дослідження впливу системи державних закупівель ProZorro на поведінку споживача;
- 7) визначити, чи зумовлює впровадження та використання системи електронних закупівель зниження рівня корупції та підвищення конкуренції;
- 8) виявити фактори впливу системи публічних закупівель ProZorro на поведінку економічних суб'єктів;
- 9) запропонувати рекомендації щодо підвищення ефективності поведінки економічних суб'єктів.

Об'єктом дослідження дипломної роботи є поведінка економічних суб'єктів.

Предметом дослідження є модель впливу системи публічних закупівель ProZorro на поведінку споживача.

Методи дослідження. Методологічною базою дослідження є основи економічної теорії, теорії фінансів, праці вітчизняних та зарубіжних вчених з проблем закупівель товарів, робіт та послуг за рахунок державних коштів. У процесі дослідження використовувались наступні методи: метод логічного узагальнення – для аналізу стану ринку закупівель; індукції та дедукції, аналізу та синтезу – при дослідженні економічних відносин між державою та іншими

суб'єктами внаслідок функціонування фінансово-економічного механізму закупівель за рахунок державного бюджету; економіко-математичні, за допомогою яких розроблено методичні підходи до оцінки ефективності фінансово-економічного механізму закупівель за державні кошти, а також як класифікація, спостереження, порівняння, системний підхід, розрахунок та моделювання.

Для обробки та аналізу інформації використовувалося програмне забезпечення MS Excel.

Дана робота складається із вступу, трьох розділів, які вміщують вісім підрозділів, висновку та списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

Питання управління закупівлями в установах державного сектору, як напрямок антикорупційної діяльності, набирає все більшої актуальності та значущості для нашої держави.

Одним з методів державного регулювання економіки є функціонування системи державних закупівель. Державним закупівлям відводиться роль перспективного та важливого макроекономічного регулятора, за допомогою якого можливе формування повноцінного конкурентного середовища, здійснення стабілізаційної політики в країні.

Електронна система є доступною для будь якого користувача інформації, що посилює контроль над використанням бюджетних коштів. Електронна система закупівель необхідна для того, щоб забезпечити прозорість процесу державних закупівель, підвищити довіру бізнесу до держави й ефективність у боротьбі з корупцією. На фінансових ринках України акумулюється достатня кількість бюджетних коштів, яка потрібна для того, щоб створити конкуренцію в цьому сегменті.

До електронної системи державних торгів мають доступ представники як малого, так і середнього бізнесу. Нині це доволі спрощена процедура. Використання зазначеної системи дає змогу економити бюджетні кошти, дозволяє населенню контролювати процес торгів, що сприяє виконанню принципу відкритості у витрачанні бюджетних коштів.

Прозорий механізм закупівель реалізується через систему публічних закупівель ProZorro. ProZorro – це база даних, що знаходиться на сервері і до якої не можна долучитися напряму. Підключитися до системи ProZorro можливо лише через один із електронних майданчиків, які мають доступ до системи. Завдяки такій організації процесу закупівель, держава не може

втручатися в хід торгів, відсіювати учасників, або якимось впливати на них. Електронна система є доступною для будь якого користувача інформації, що посилює контроль над використанням бюджетних коштів.

Державні закупівлі постійно привертають публічну увагу як потенційне джерело корупції, невиправданих розтрат коштів платників податків. Незважаючи на те, що система публічних закупівель є унікальною та визнаною міжнародними фахівцями, вона потребує нормативного та постійного технічного вдосконалення. Аналіз сучасного стану функціонування системи державних закупівель, антимонопольного регулювання та конкуренції в Україні свідчить, що у цій сфері досягнуто позитивних результатів та зрушень в сторону розвинених країн.

Проаналізувавши дані по Україні, можна сказати, що за період впровадження та існування системи публічних закупівель ProZorro 2015–2020 рр. кількість публічних закупівель в Україні зросла. Державні замовники зекономили понад 100 млрд. грн. Впровадження системи електронних закупівель стало однією з великих змін в сфері публічних закупівель товарів, робіт і послуг в Україні.

Список використаних джерел

1. Кулак А. П. Развитие рынка государственных закупок в Украине// Вестник государственного и муниципального управления. 2013. – № 1. С. 162–167.
2. Міняйло О. І., Костенко О. М. Сучасний стан та перспективи розвитку електронних державних закупівель в Україні // Економічний вісник університету. 2016. Вип. 29/1. С. 135–144.
3. Романенко Є. О., Щокін Р. Г. Реформування системи державних закупівель в Україні // Публічне урядування. 2016. № 4. С. 25–34.
4. Меджибовська Н. С. Участь мікробізнесу в державних закупівлях: досвід ProZorro // Науковий вісник національного гірничого університету. 2019. №6. С. 155–162.
5. Thomas V. Vonoma, «Major Sales: Who Really Does the Buying?», Harvard Business Review, 60 (May-June, 1982).
6. Jagdish N. Sheth, «A Model of Industrial Buyer Behavior», Journal of Marketing, 37,4 (October, 1973), pp. 50-56.
7. Про публічні закупівлі: Верховна Рада України. Редакція від 19.04.2020. № 922-VIII. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#n608>(дата звернення: 26.04.2020).
8. Комітет з питань економічної політики провів засідання «круглого столу» «Регулювання державних закупівель» //rada.gov.ua. 24.11. 2015. URL: <http://rada.gov.ua/news/Novyny/119713.html>(дата звернення: 26.04.2020).
9. Майданчики ProZorro //prozorro.gov.ua. URL:<https://prozorro.gov.ua/majdanchiki-prozorro>(дата звернення: 26.04.2020).
10. Модуль аналітики ProZorro // URL:<https://bi.prozorro.org/sense/app/fba3f2f2-cf55-40a0-a79f-b74f5ce947c2/sheet/HbXjQep/state/analysis#view/q6zpiXHy> (дата звернення: 06.05.2020 р.).

11. Звіти сфери публічних закупівель // Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=ca5d0012-c7f9-4750-b1f8-cf5550ecb270&tag=Zviti> (дата звернення: 26.04.2020 р.).
12. Понад 55 млрд.грн.держкоштів заощадила ProZorro за два роки роботи // InterFax-Україна. 02.08.2018. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/522365.html>(дата звернення: 26.04.2020).
13. Система Prozorro дозволила державі зекономити майже 90 млрд гривень, - МЕРТ // РБК-Україна. 02.08.2019. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/sistema-prozorro-pozvolila-gosudarstvu-sekonomit-1564759002.html>(дата звернення: 06.05.2020).
14. Публічні закупівлі у будівництві: чи дійсно прозоре ProZorro? // PropertyTimes. 05.08.2019. URL:https://propertytimes.com.ua/management/publiczni_zakupivli_u_budivnitstvi_chi_diysno_prozore_prozorro (дата звернення: 26.04.2020 р.).
15. Розвиток системи // Публічні закупівлі ProZorro. URL: <https://prozorro.gov.ua/roadmap> (дата звернення: 06.05.2020 р.).
16. Винокуров Я. В правительстве хотят изменить систему Prozorro, чтобы она поддерживала экономику в период кризиса // Hromadske. 06.05.2020. URL: <https://hromadske.ua/ru/posts/v-pravitelstve-hotyat-izmenit-sistemu-prozorro-chtoby-ona-podderzhivala-ekonomiku-v-period-krizisa> (дата звернення: 26.04.2020 р.).
17. ProZorro отримала міжнародну премію у сфері публічних закупівель // Офіційні новини. Публічні закупівлі ProZorro. 19.05.2016. URL: <https://prozorro.gov.ua/news/prozorro-otrymala-mizhnarodnu-premiyu-u-sferi-publichnyh-zakupivel> (дата звернення: 26.04.2020 р.).

18. Модуль аналітики системи публічних закупівель ProZorro// URL: <https://bi.prozorro.org/sense/app/fba3f2f2-cf55-40a0-a79fb74f5ce947c2/sheet/PyJpJ/state/analysis> (дата звернення 30.11.2020 р.).
19. Котлер Ф., Боуэн Д., Мейкенз Д. Маркетинг. Гостеприимство и туризм / Ф. Котлер, Д. Боуэн, Д. Мейкенз. – М.: ЮНИТИ, 1998. – 150 с.
20. Ламбен Ж.-Ж. Стратегический маркетинг. Европейская перспектива / Ж.-Ж. Ламбен. – СПб.: Наука, 1996. – 250 с.
21. Березин И.С. Практика исследования рынков / И.С. Березин. – М.: Бератор-Пресс, 2003. – 200 с.
22. Дурович А.П. Маркетинг в туризме: учебное пособие / А.П. Дурович. – Мн.: Новое знание, 2-е изд. перераб. и доп., 2001. – 496 с.
23. Браймер Р.А. Основы управления в индустрии гостеприимства / Р.А. Браймер. – М.: Аспект Пресс, 1995. – 250 с.
24. *Блэкуэлл Р.* Поведение потребителей / Р. Блэкуэлл, П. Миниард, Дж. Энджел. – СПб.: Питер, 2007. – С. 107.
25. *Тарасова Т.В.* Современные подходы к изучению потребительского поведения // Вестник университета. 2013. №10. С. 262–267
26. *Суханова Т.В.* Теоретические подходы к исследованию полезности экономического блага как объекта потребительского спроса // Известия высших учебных заведений. Поволжский регион. Общественные науки. 2012. №4 (24). С. 91–100
27. Алешина И.В. Поведение потребителей / И.В. Алешина. – М.: Фаир-пресс, 1999. – 150 с.
28. Блэкуэлл Роджер Д., Миниард Пол У., Энджел Джеймс Ф. Поведение потребителей. Изд-е 9-е международное / Роджер Д. Блэкуэлл, Пол У. Миниард, Джеймс Ф. Энджел / Пер. с англ. – СПб: Питер, 2002. – 524 с. (Серия: «Теория и практика менеджмента»).

29. Дайян А., Букерель Ф. Академиярынка: маркетинг / А. Дайян, Ф. Букерель. – М.: Экономика, 1993. – 180 с.
30. Миллер Дж. Планы и структура поведения / Дж. Миллер. – М.: Экономика, 1965. – 210 с.
31. Полячек М.Л. Потребитель в законе / М.Л. Полячек. – М.: Наука, 1995. – 96 с.
32. Сергеев Б.И. Маркетинг: Учебное пособие / Б.И. Сергеев, Г.Я. Харичева и др. / Под ред. д.т.н., проф. Б.И. Сергеева. – Симферополь: "ПредприятиеФеникс", 2008. – 478 с.
33. Anterasian, Cathy, and Lynn W. Phillips, Discontinuities, Value Delivery, and the Share>Returns Association: A Re-examination of the «Share-Causes-Profits» Controversy, Research Program Monograph, Report No. 88-109 (Cambridge, Mass.: Marketing Science Institute, October, 1988).
34. Мочерний С. В. Сектор державний// Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т.3/ Ред.кол.: С.В. Мочерний (відп.ред.) та ін.—К.: Видавничий центр «Академія», 2002.—864 с.
35. Панчишин С. Макроекономіка: навч.посібник.—К,: Либідь, 2001.— 616 с.550.
36. Edler, J.andGeorghiou, L. Public procurement and innovation – Resurrecting the demand side//Research Policy. Vol. 36 №7. Pp.949-963
37. Смиричинський В. В. Логістичний менеджмент державних закупівель. Теоретично-правовий та методологічний аспект / В. В. Смиричинський. — Тернопіль: Карт-бланш, 2004. — С. 266–268.
38. Порядок функціонування електронної системи закупівель і проведення авторизації електронних майданчиків: постанова Кабінету Міністрів України від 16.03. 2016р. №166 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.searsh.ligazakon.ua>.
39. Система публічних закупівель — ProZorro: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://prozorro.gov.ua>

40. Нестуля В., Білик Є., Павлюк С., Гоголь М., Аргат О., Лахтіонов І., Невдаха М.: "Реформа публічних закупівель в Україні та результати роботи електронної системи ProZorro" (серпень – грудень 2016) – 2017 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: [www.ti-ukraine.org/wpcontent/uploads/2017/05/serpen-hruden-16-ukr.pdf/](http://www.ti-ukraine.org/wpcontent/uploads/2017/05/serpen-hruden-16-ukr.pdf)

41. Про затвердження форм документів у сфері публічних закупівель: наказ Міністерства економічного розвитку України від 22.03.2016 № 490.

42. Центр знань про публічні закупівлі [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://infobox.prozorro.org/knowledgebase/view/925?q=>

43. Вареник В. Особливості застосування системи державних закупівель ProZorro/ В. Вареник, Л.Євчин // Європейський сектор економічного розвитку. – 2016. – №2(21). – С. 6-15.